

videndum, et pro supportatione onerum præmissorum annuos redditus trecentarum et viginti librarum parvarum Turonensium, quos emi et amortizari fecimus, et alios redditus ducentarum et viginti librarum aliarum, quos præter domum sive manerium, vel hospitium hujusmodi emi volumus et mandamus, et pro quorum emptione per eundem nuntium mille septuaginta scuta aurea dictis capitulo [add. et decano] jam assignata sunt, et residuum per eum solvi præcipimus tenore presentium, et jubemus. Exnunc auctoritate deputamus eadem, dictisque decano et capitulo hujusmodi redditus tam emptos (sicut prædicitur) quam emendos exnunc etiam damus, concedamus et donamus, et volumus quod liceat dictis decano et capitulo possessionem ejusmodi reddituum, ut ubicunque et in quibuscunque consistent, auctoritate ipsorum propria capere et nancisci, eosque in usus hujusmodi convertere, juxta modum 442 et formam superius expressos; ita tamen quod dicti decanus et capitulum pro se suisque successoribus jurent et bona fide promittant, ac se efficaciter obligent quod, pro reparatione et conservatione hujusmodi domus, manerii seu hospitii, ultra pecuniam poenarum et condemnationem hujusmodi expensas necessarias facient et subibunt, et quod hujusmodi redditus fideliter colligent, illosque necnon res, loca et bona, in quibus consistunt, defendent et conservabunt, pro viribus, sicut alia bona et jura eorum communia; et quod clericis seu capellanis eisdem stipendia eorum, ordine præscripto perpetuo de dictis redditibus emptis et emendis, cum integritate persolvent; quodque satisfaciant aliis duobus capellanis perpetuis, in eadem ecclesia per nos cum præeramus eidem hæcenus institutis, juxta ordinationem nostram super hæc dudum factam de stipendiis eorundem; pro quibus etiam stipendiis certos redditus duximus alias deputandos, sicut apparet per instrumenta publica quæ exinde sunt confecta; et quod solemnitatem beati Martialis et anniversaria, per nos in dicta ecclesia facienda annis singulis hæcenus ordinata, peragent, et duas missas quas ipsi decanus

A et capitulum nobis in promotione nostra ad apicem apostolicæ 443 dignitatis annuatim pro salute nostra, quandiu videlicet egerimus in humanis, ac postquam migraverimus ab hac luce pro remedio animæ nostræ perpetuo celebrandas [f. add. statuerint], unam videlicet nonas Maii, qua videlicet die assumpti fuimus ad officium apostolicæ servitutis, et aliam die illa qua voluerint decanus et capitulum antedicti, prædictis aliis duabus missis per nos in dicta ecclesia institutis, ut præmittitur, celebrandis in suis diebus et ordine, remanentibus consuetis.

B Cæterum ne forsan ex decani absentia contingat voluntatem et affectionem nostram circa præmissas ordinationes, aut earum aliquas vel aliquam impediri, vel etiam retardari, adjicimus declarantes quod præmissa omnia et singula volumus per dictos decanum et capitulum, non vocato nec expectato dicto decano, si forte fuerit absens, (servata tamen alias forma) ordinationem hujusmodi adimpleri. Volumus insuper quod præsentis litteræ ac singula et omnia instrumenta, tam de ipsius concessionem domus sive manerii aut hospitii quam de emptione reddituum emptorum jam, et emendorum etiam, ut præfertur, ac de promissione obligationeque capituli prædicti, necnon inventarium de libris, paramentis et calicibus pro celebratione missarum et aliorum 444 divinorum officiorum deputatis, ac etiam deputandis, eorum copia dictis capellanis seu clericis per dictos decanum et capitulum, in publica forma data, in archivo publico ipsius ecclesiæ conserventur. Nulli ergo omnino hominum liceat hæc paginam nostrorum ordinationis, institutionis, statutorum, voluntatum, mandatorum, donationum, concessionum, ordinationum, deputationum, præceptorum, et jussionum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hæc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Avenioni, octavo Kalendas Junii, pontificatus nostri anno viii. Sic signatum in plicatura:

De curia beati Stephani.

INCERTI AUCTORIS

SERMONES SEX AD POPULUM.

Ex codice ms. Bigot.)

SERMO PRIMUS.

DE HONORANDIS PRESBYTERIS.

Dicit apostolus Paulus: *Non est potestas nisi a Deo. Quæ autem sunt, a Deo ordinatæ sunt; itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit* (Rom. xiii. 1-2). Audite, fratres charissimi, quid Apostolus Domini vobis clamat. Non sunt enim contemnendæ potestates sive mundi 445 sive Ecclesiæ, quia omnes ordinatæ sunt a Deo; et qui ordinatis a Deo contradicit et resistit, ordinanti contumeliam facit. Oportet igitur nos dominum papam nostrum, consiliatorem nostrum, visitare et venerari; visitare, quia consiliatorem; venerari, quia pastorem: sunt enim episcopi Ecclesiæ venerandi, sicut magistri, sicut vicarii Domini. Tanta reverentia voluit Dominus sacerdotes suos tunc et venerari, quod in Deuteronomio minatus est, dicens: *Et homo quicumque fecerit in superbia ut non exaudiat sacerdotem aut judicem, morietur*

D (*Deut. xvii. 12*). Item ad Samuelem, cum a Judæis sperneretur, Dominus dicit: *Non te spreverunt, sed me spreverunt*; et Dominus quoque in Evangelio: *Qui audit (inquit) vos, me audit et eum qui me misit, et qui vos spernit, me spernit* (Luc. x. 16); et cum leprosum emundasset, *Vade, inquit, et demonstra te sacerdoti* (Matth. viii. 4); et postea tempore quam passionis alapani accepisset a servo sacerdotis, cumque ei dixisset: *Sic respondes pontifici?* (Joan. xviii. 22) adversus pontificem Dominus contumeliæ nihil dixit, nec quidquam de sacerdotis honore detraxit; sed innocentiam suam magis asserens et ostendens: *Si male locutus sum* (inquit), *perhibe testimonium de malo; si autem bene, quid me cædis?* (Ibid. 23.) Item in Actibus apostolorum, B. Paulus apostolus cum ei dictum esset: *Summus 446 sacerdotem Dei maledicis?* (Act. xiii. 4) quamvis eo tempore sacerdotum Judæorum destructum crucifixo Christo erat, quantum ad Christianos, tamen ipsum, quam vis juane nomen, venerans Paulus ait: *Nesci. b. m.*

fratres, quia pontifex esset; scriptum est enim: *Principi plebis tuæ non maledices* (Ibid., 5; Exod. xxii, 28). Cum igitur antiquum sacerdotium legis veteris in tanta auctoritate haberetur, et resistentibus Dominus mortem minaretur, quales putatis eos qui contra sacerdotium novæ legis hostes et rebelles sunt contra Dei Ecclesiam? nec præmonentes (id est, præaverentes) Domini comminationem, nec futuri iudicii ultione terrentur. Chore, Datan et Abiron, qui contra Dominum Moysen, et Aaron sacerdotem, sibi sacrificandi licentiam vindicare conati sunt, pœnas statim pro suis conatibus impenderunt; terra compagibus ruptis in profundum sinum aperuit, stantes atque viventes recedentis soli hiatus absorbit; nec tantum eos qui actores fuerant Dei indignantis ira percussit, sed et cæteros ducentos quinquaginta principes ejusdem furoris a Deo ignis probata ultione consumpsit (Num. xxvi), admonens scilicet et ostendens contra Deum fieri quicquid fuerint ad destruendam ordinationem Dei humana voluntate conati. Sic Ozias rex cum tributulum ferens et contra legem 447 Dei sacrificium sibi violenter assumens, resistente sibi sacerdote Zacharia [Azaria], obtemperare nollet et cedere, divina indignatione confusus et lepræ maculatus est varietate in fronte (II Paral. xxvi, 18), ea parte notatus offenso Domino, ubi signantur qui Dominum promerent. Cavendum est igitur, fratres charissimi, ne contra sacerdotes Dei aliquis audeat insurgere, ne Dominus illos qui vice sua funguntur velit asperere vindicare. Hi autem positi sunt in Ecclesia ad utilitatem nostram ut nobis provideant, ut de salute nostra rationem reddant, et unitatem Ecclesiæ custodiant, de qua unitate nos Dominus voluit esse sollicitos, ne per devia incedentes et schismata facientes per diversa erro-res ab unitate fidei divisi essemus; sic enim unus Dominus est et unus pastor, sic voluit esse unam familiam et unum gregem; unde Dominus ait in Evangelio: *Et erunt unus grex et unus pastor* (Joan. x, 16); et Israel in veteri lege ait: *Dominus Deus tuus unus est* (Deut. vi, 4). Quod unus Deus sit in Evangelio ostendit, dicens: *Ego et Pater unum sumus* (Joan. x, 30). Et iterum de Patre, et Filio, et Spiritu sancto scriptum est: *Et tres unum sunt* (I Joan. v, 7). Voluit igitur Dominus suos sibi similes existere, ut sicut unus erat, ita Ecclesia una esset. Unde Dominus in Canticis ad Ecclesiam ait: *Una est columba mea, una est perfecta mea* 448 (Cant. vi, 8). Hoc unitatis sacramentum una-cia Domini inconsultis significavit, de qua scriptum est in Evangelio quia milites qui eum crucifixerunt, eo quod de superiori parte non consultis, sed per totum texta fuerat, dixerunt ad invicem: *Non scindamus eam, sed sortiamur de ea cujus sit* (Joan. xix, 23-24). Indumentum Christi de superiori parte integrum erat, quia Ecclesia Dei unitatem de cælo, id est, a Patre et Filio venientem, et solidam firmitatem fidei inseparabiliter obtinebat. Noluit Dominus scindi vestem suam inconsultem, quia non patitur violari Ecclesiæ unitatem. Præcepit ergo Paulus de hac unitate: *Obsecro* (inquit) *vos, fratres, per nomen Domini nostri Jesu Christi ut ipsum dicatis omnes et non sint in vobis schismata* (I Cor. i, 10). et iterum: *Servate unitatem Spiritus in vinculo pacis* (Ephes. iv, 3). Quomodo enim solis multi radii, sed lumen unum; et rami arboris multi, sed robur unum tenaci radice fundatum; et cum de fonte uno rivi plurimi defluunt, numerositas, licet diffusa videatur exundantis copie largitate, unitas tamen servatur in origine. Avelle radium solis a corpore, divisionem lucis unitas non capit; ab arvore frange ramum, fractus germinare non poterit; a fonte præcende rivum, præcisus arescit. Sic Ecclesia homini luce perfusa per totum orbem radios suos porrigit; unum tamen lumen quod ubique diffunditur, nec 449 unitas

A corporis separatur. Ramos suos in universam terram copia ubertatis extendit, profuentes largiter rivos latius expandit; unum caput tamen est et origo una, et una mater fecunditatis successibus copiosa. (S. CYPR. *De unitate Ecclesiæ*).

Propter hanc unitatem conservandam, ut agnus veteris legis qui in figura Christi occiditur in domo naederetur, non ejectionis de domo carnis foras (Exod. xii, 46). Caro Christi et sacramentum Domini ejici foras non potest, nec alia ulla credentibus præter unam Ecclesiam domus est; hanc domum unitatis hospitium designat, et denuntiat Spiritus sanctus in psalmis dicens: *Deus qui inhabitare facit unanimes in domo* (Psal. lxxvii, 7). In domo Dei, in Ecclesia Dei unanimes habitant, qui concordēs et simplices perseverant. Hujus igitur observatione, fratres charissimi, voluit Dominus per unum edificare Ecclesiam suam super illum, cui dixit: *Tu es Petrus et super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, et tibi dabo claves regni cælorum, et quodcumque ligaveris super terram, etc.* (Matth. xvi, 18, 19). *Et tu conversus confirma fratres tuos* (Luc. xxii, 32). Petrus est fundamentum cui innititur Ecclesia, fidei enim illius debent omnia alia membra adherere, magister enim et princeps apostolorum ideo factus est, et pastor fidelium, quia in fide prævaluit; cum enim Dominus de fide suorum investigaret dicens: *Vos autem quem 450 me esse dicitis* (Matth. xvi, 15), respondit Petrus sicut robustior in fide: *Tu es Christus Filius Dei vivi* (Ibid., 16), et audita fidei ejus fortitudine, Dominus dedit ei ut esset fundamentum fidei Ecclesiæ dicens: *Et tu es Petrus, etc.* (Ibid., 18). Et claves habet cæli, quia nullus nisi per doctrinam ejus et magisterium ad cælum aspirare potest; oportet itaque aliquando ut conversus ad nos cum periclitabimur confirmet; pro eo enim rogavit Dominus ut non deficeret fides ejus (Luc. xxii, 32). Quia igitur magister noster est Petrus, dominus noster est vicarius ejus: ideo oportet nos adire limina apostolorum, et dominum nostrum papam visitare, et consilium quærere quomodo in tot et in tantis fluctibus hujus mundi Ecclesiam Domini possimus sine periculo gubernare; insurgunt enim quotidie tempestates (62) in Ecclesia Dei qui vellent unitatem ejus dissipare, et discordias seminando unionem pacis extinguere. Aggrediuntur pastores Ecclesiæ, ut caput ferientes, membra commoveantur terrore; nec solum enim ab extraneis patitur Ecclesia, sed et a domesticis et a fratribus suis; et pejora sunt bella intestina a quibus non cavetur, quam forinseca quæ prævidentur. Initio mundi Abel justum frater occidit, Jacob fugientem persecutus est Esau frater ejus, Joseph venundatus est a 451 fratribus, a discipulo etiam est traditus Dominus; sed nobis non est ignominia pati a fratribus quod passus est Christus, nec gloria est facere quod fecit Judas. Convicia eorum quibus se et vitam suam quotidie lacerant non timemus; fustes, et lapides, et gladios quos verbis patricialibus jactant non perhorrescimus. Quid de illis est? homicidæ sunt apud Deum, nos necare non possunt nisi eis Dominus permiserit; et cum nobis semel moriendum sit, illi tamen odio, et verbis, et delictis suis nos quotidie perimunt; nec ideo nos a proposito justitiæ dimovebimur, quia propter timorem ecclesiastica disciplina non est relinquenda, nec sacerdotalis censura solvenda. Similes sunt diabolo patri suo, qui statim postquam creatus est, in Creatorem suum erectus ait: *Super astra Dei ponam sedem meam, sedeo in monte testamenti, in lateribus aquilonis, ascendum super altitudinem nubium et ero similis Altissimo* (Isa. xiv, 13). Isti enim qui sacerdotes Dei inquietant, in cælum ascendant, super astra Dei volunt sedere, super montem testamenti sedem ponere, super aubes ascendere, quasi dicas: Super episcopos volunt regnare; episcopi enim sunt cæli, astra Dei, nous

(62) Subauditur eorum. Vide manum quæ, pag. 154.

testa nenti, nubes cœli, latera aquilonis. Cœli, quia A continent arcana Dei, unde David: **452** *Cœli enarrant gloriam* (Psal. xviii, 1), etc. Astra, quia de eis ait Dominus: *Vos estis lux mundi* (Matth. v, 14). Nubes, quia rore prædicationis mentes fidelium compluunt, de quibus dicitur: *Qui sunt isti qui ut nubes volant* (Isa. lx, 8). Latera aquilonis, quia finitimi sunt peccatoribus qui frigidi in peccatis eos persequuntur, vel latera præbent ad patiendum aquiloni, id est diabolo, qui frigus infert hominibus peccati, de quo in Canticis: *Surge, aquilo, et fure hortum meum* (Cant. iv, 16), id est, tenta Ecclesiam meam, ut ex victoria de te habita accipias gloriam. Nova testamenti sunt, quia in eis est altitudo scientiæ utriusque Testamenti, sed vos qui estis filii Ecclesiæ defendite Ecclesiam: *Nemo seducat vos inanis verbis* (Ephes. v, 6); adulterari non potest sponsa Christi, incorrupta, pudica est. Non pertinet ad præmia Christi qui relinquunt sponsam Christi, habere jam non potest Deus Patrem qui non habet Ecclesiam matrem. Ecclesiam qui vult dividere, vestem Christi cupit discindere, nemo bonus Ecclesiam Dei deserit, nec a familia Dei discedit; vere, ut ait Dominus, cognoscent eum oves ejus (Joan. x, 14), omnibus quoque clamat: *Qui non est mecum, contra me est, et qui non colligit mecum, dispergit* (Luc. xi, 23). Triticum non rapit ventus, nec arborem solida radice fundatam procella subvertit. Inanes palæ tempestate jactantur, invalidæ arbores **453** turbulenti incursione vertuntur. Apparent filii Dei ut eos stantes in fide cœlestis Pater remuneret, ut in cœlis unus Deus et una Ecclesia unum efficiant in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO II.

AD PASTORES ECCLESIE.

De officio pastoralis.

Væ pastoribus qui dispergunt gregem pascuæ veteris. Ideo hoc dicit Dominus Deus Israel ad pastores qui pascunt populum suum: *Vos dispersistis gregem meum, ejecistis eos, et non visitas is eos; ecce ego visitabo super vos malitiam studiorum vestrorum* (Jer. xxiii, 1, 2). Audite, fratres clarissimi, super vos sententiam comminantem, sed qui peccatoribus comminatur vult ut convertantur. Mandat Dominus vobis per Jeremiam prophetam quia gregem suum vobis pascendum, regendum, custodiendum commiserat, ut a lupis insidiantibus vos defenderetis, ut eos jejunos cibo cœlestis verbi reficeretis. Unde Dominus in Evangelio convocatis discipulis suis ait: *Miseror turbe quia [ms. qui] non habent quod manducent, et ideo dimittere eos jejunos nolo ne deficiant in via* (Matth. xv, 32). Jejuni sunt in via quibus in hoc mundo non apponitur prædicationis mensa. Misertur Dominus cum predicatoribus mittit; vos estis discipuli Domini missi ad reficiendos jejunos. **454** Quid ergo, fratres? Ecce conqueritur de vobis Dominus; pastores lupi effusi sunt. Comminatur igitur Dominus: *Væ pastoribus qui dispergunt et dilacerant gregem populi mei*. Dilaceratis quos pascere debuistis, ecce ovis fit esca pastoris. Dilacerant quia, cum sint mali sibi eos incorporant, malos et sibi similes efficiendo dilacerant quia ad punitionem ducunt; dispergunt quia ab unitate Ecclesiæ dividunt. Sed audite quid vobis Dominus comminatur: *Ecce ego visitabo super vos malitiam studiorum vestrorum*. Dominus visitat mala alicujus cum ea punit, unde ait in psalmo: *Beatus vir cui non imputabit Dominus peccatum* (Psal. xxxi, 2). Et quare punit Dominus sacerdotes, subjungit: *Namque sacerdotes polluti sunt, et in domo mea inveni malum eorum* (Jer. xxiii, 11). Polluti sunt peccatis, quos mundos esse deceret, quia mundos alios facere debent; oportet enim manum (63) mundam esse qui maculas polluti vasis

purgat et lavat, ne polluta deterius inquinet, cum sordida sordidum tractet; scriptum est namque: *Mundamini, qui fertis vasa Domini* (Isa. lvi, 11). Domini etenim vasa ferunt qui proximorum animas ad interna sacraria perducendas in conversationis suæ exemplo suscipiunt.

Qualis autem debeat presbyter esse describit Apostolus, cum dicit: *Oportet episcopum sine crimine esse, tanquam Dei dispensatorem, non proterrum, non iracundum, non violentum, non percussorem, non turpis lucri appetitorem* (Tit. i, 7). Episcopum vocat hic non solum episcopum, sed etiam presbyterum, id est, irreprehensibilem, ex eo scilicet tempore ex quo baptizatus est. (Quomodo dicit enim Ambrosius) potest præesse Ecclesiæ, et auferre malum de malo eius, qui in delictum simile conruerit. Sequitur: *Tanquam Dei dispensatorem*. Aliud est dispensator, aliud, dominus. Dispensator est servus præpositus conservis suis, et dispensator et familia ejusdem domini sunt servi; itaque dispensatoris non est percutere conservos suos, sed expectare Dominum qui vindicet illa quæ male acta sunt, sed conservis dâre debet in tempore cibare: sic presbyter populum Dei habet subjectum sibi, non servum. Non decet ergo eum esse perterritum familiæ Dei, sed humilem, querentem ad modum villici boni quid prosit pluribus. *Non iracundum*. Iracundus est qui semper irascitur et ad levem reprimissionis auram atque peccati, quasi a vento folium, commovetur, et revera nihil est fœdus præceptore furioso; qui cum debet esse mansuetus, et secundum illud scriptum est: *Servo autem Domini non oportet rixari, sed humilem esse ad omnes, doctorem, patientem, in mansuetudine erudientem eos qui contra noverunt [al. qui existunt]* (1 Tim. ii, 24). Ille e diverso torvo vultu, trementibus labiis, ruga fronte, effrenatis conviciis, et errantibus non tam ad bonum retrahit, quam ad malum sua severitate præcipit; unde Apostolus: *Non reddentes malum pro malo* (1 Petr. iii, 9); et iterum: *Non occidat sol super iracundiam vestram* (Ephes. iv, 26); et Dominus: *Mihi vindictam, ego retribuam, dicit Dominus* (Rom. xii, 19), et Salomon: *Melior est patiens viro forti, et qui dominatur animo suo expugnatore urbium* (Prov. xvi, 52); *Non violentum, turpissimum enim presbyterum vino deditum esse*. Ebrietas exæcat rationem, unde Salomon: *Vinum et mulieres apostatare faciunt hominem [al. sapientes]* (Eccli. xix, 3). Præterea generat luxuriam; unde Apostolus: *Et nolite inebriari vino in quo est luxuria* (Ephes. v, 18). Vino inebriatus Loth jacuit cum filiabus, vino Samson inebriatus a meretrice traditus est inimicis. Et Isaias: *Ut quid consurgitis mans ad ebrietatem secandam, et potandum usque ad vesperam ut vino astutis*. (Isa. v, 11). In veteri quoque lege præceptum est sacerdotibus cum ingrediuntur templum ministrare Deo, vinum omnino non bibere (Levit. x, 9; Num. vi, 3). Si ergo abstinebatur a sacerdotibus aliquando templum secundum legem veterem ingredientibus, quid de vobis dicendum est qui quotidie ad altare Dei acceditis, cum quanta sobrietate vivere debetis? *Non percussorem*. **457** Post violentiam prohibet percussorem; solet enim ex vino jurgium procreari. Non debet servus illius ferire qui præcipit: *Si quis percusserit te in maxillam, præbe ei et alteram* (Matth. v, 39). *Non turpis lucri appetitorem*. Turpis lucri appetitus a presbytero debet esse alienus; sent enim multi docentes quæ non oportet turpis lucri gratia (Tit. i, 11), et putant quantum esse pietatem (1 Tim. vi, 5). Forsitan enim plures inter vos sunt qui officium presbyteratus non propter Deum, sed propter terrenum commodum accipere præsumperunt; sed hi qui terrena lucra magis querunt quam Deum, *recepturunt mercedem suam* (Matth. vi, 2).

Multa turpia lucra possunt notari in sacerdotibus, qui nec cantare missam, nec baptizare, vel mortuum

(63) Subauditur ejus. Vide tempestates qui pag. 450

sepelire, nisi accepto pretio, vel promisso, vel exacto, vidunt; *Quærent enim quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi* (Philip. II, 21); curam animarum gerunt, nec salutem animarum quærent. Cum aliquis moritur subjectorum, non tam volunt ejus salutem quam mortem; mortem cupiunt parochiani, quia sibi ex morte credunt contingere aliquid commodi, hæc sunt ergo turpia lucra. Præterea fiunt quidam eorum generatores, qui generatores excommunicare solent. Si fenna crimen in laico judicetur, nonne plusquam scelus in sacerdote deputari **458** debet? ideo in Psalmista dicitur: *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram, et munera super innocentem non accipit* [ms., accipit] (Psal. XIV, 6); qui si non accipiens laudari debet, tunc accipiens debet vituperari. Turpe etiam lucrum in canonibus censetur, si sacerdos vel clericus emat annonam vel vinum, ad hoc ut plus vendat. Negotiator enim est ex sacerdote, sed ait Apostolus: *Nemo militans Deo implicet se secularibus negotiis* (1 Tim. II, 4), sed tantum victum contentus esse debet; et iterum ait Apostolus: *Qui altario serviunt de altario vivant* (1 Cor. IX, 13); *dignus est enim operarius mercede sua* (Luc. X, 7). Dixit: *De altario vivant, non dixit, divites fiant, victum tantum habeant, non colligant inde pecuniam;* unde Dominus mittens discipulos ad prædicandum jussit ut neque sacculum, neque peram, neque zonam ferrent (Luc. X, 4), sed de rebus subjectorum viverent, dicens: *Edentes et bibentes quæ apud illos sunt* (Ibid. 7), despicientes divitias terrenas, debent alias quærendas annuntiare. Si causa harum divitiarum tantum prædicant et pastores fiunt, ab illis cœlestibus se privant. Unde Gregorius: *Si quis ideo prædicat, ut hic vel laudis vel muneris mercedem recipiat, æterna procul dubio mercede se privat.* Dux autem ex hoc officio merces [mercedes] debentur, una in via, altera in patria; [add. alia] quæ nos in labore sustentet; scilicet victus; alia **459** quæ nos in morte remuneret, scilicet gloria. Non ideo tamen prædicare debet ut in hoc tempore mercedem recipiat, sed ideo mercedem recipere ut prædicare valeat. Sed quid nos, o pastores! agimus, qui mercedem consequimur, et tamen operarii nequaquam sumus; fructus percipimus, et tamen in prædicatione minime laboramus? Ecce ex oblatione fidelium vivimus, sed quid pro animabus fidelium facimus? Merito dictum est de nobis per prophetam: *Peccata populi mei comedunt* (Ose. IV, 8). *Peccata populi comedunt*, qui peccata delinquentium tolerando fovent, ne temporalia bona amittant. *Peccata populi comedunt*, si ex oblationibus vivunt, et tamen pro offerentibus nihil faciunt. Itaque, fratres charissimi, de vobis conqueritur Dominus et comminatur; ita ex altera parte instruit vos Apostolus. Considerate ergo, pensate si merito fiat de vobis hæc querimonia, timete minas prævenientes ex justitia. Probate si tales estis quales describit Apostolus, ut qui nomen accepistis sacerdotis, rem nominis retinere studentis.

SERMO III.

AD SACERDOTES.

Locutus est Dominus ad Moysen dicens: Sacerdos qui habet maculam non offerat hostias Deo; nec accedet ad ministerium ejus, si cæcus fuerit, 460 si claudus, si parvo, vel grandi, et torto naso, si fracto pede, si manu, si fuerit gibbosus, si lippus, si albuginem habet in oculo, si scubiem jugem. Omnis sacerdos qui habuerit maculam non accedat offerre hostias Domino (Lev. XXI, 17, 21). *Homo qui fuerit leprosus non vescetur de his quæ sanctificata sunt Domino* (Lev. XXII, 3). Fratres charissimi, hæc omnia quæ in veteri lege de sacerdotio jubentur, ad nostrum sacerdotium spiritualiter intellecta pertinere videntur. Ibi vitiositas carnis in sacerdote damnatur, hic vitiositas mentis per corporis vitia significata indicatur. Videamus ergo per singula, quos vitiositas mentis a sacerdotio removeri præcipiente Domino

A cogit. In primis jubet quod sacerdos cæcus non offeret hostias Domino. Cæcus sacerdos est qui Scripturæ sententiam non intelligit, et quo grævus doctrinæ vel operis extendit per ignorantiam nescit. De talibus scriptum est per Isaiam: *Speculatores Jerusalem cæci omnes* (Isa. LVI, 10), scilicet qui debent providere Ecclesiæ Dei et eos ducere, cæci sunt, id est, ignorantes Domini præcepta. Quam digne isti a sacerdotio removerentur qui populum Dei regere nesciunt, nec quid docere debeant cognoscunt; ait enim Dominus: *Si cæcus cæcum ducat, nonne ambo in fossam cadunt?* (Matth. XV, 14.) In præcipitium peccata amborum cadunt, quia ambo viam veritatis ignorant. **461** Hujusmodi pastoribus Dominus in Evangelio ait: *Vos estis cæci, duces cæcorum* (Ibid. 15). Sacerdotes vero Dei debent esse prudentes in Scripturis, unde gregem Domini pascant, et unde contra lupum spirituales se muniant; unde Salomon in Canticis laudando oculos Ecclesiæ dicit: *Oculi Ecclesiæ pastores sunt qui debent excubare circa gregem Domini. Columbae esse dicuntur qui innocentes debent esse et simplices in consideratione Scripturarum, ne sanum intellectum aliquem hæretica sententia corrumpant. Super rivulos aquarum describuntur. Per rivulos, Scripturarum intelligitur sententia. Diversi rivuli diversæ sunt sententiæ. Natura columbæ est juxta fluentia habitare, et veniente accipere et etiam undis mergendo insidias ejus evadere. Eodem modo pastores ad munitionem Scripturarum contradi-boli insidias debent recurrere. Sequitur: *Si claudus fuerit non offerat hostias.* Claudus enim pedem habet rectum et alio claudicat; hinc clauo pastores illi comparantur qui partim recte intelligendo pergunt, sed in parte male prædicant; hinc autem claudicationem mentis Jacob claudus prafiguravit in corpore, quia populus Israel, veniente Christo, claudicavit mente; bene sentiebat de **462** Christo cum hominem putaret, sed male cum Deum non intelligeret. Qui autem claudicant in fide revolvendi sunt a sacerdotio, ne alios quos regere debent claudicare faciant in eodem vitio.*

C Sequitur: *Si parvo naso fuerit non offerat hostias.* Nasus in divina pagina discretionem significat, naso enim bonus et malus odor discernitur, unde Salomon ait in Canticis describens Ecclesiam: *Nasus tuus sicut turris Libani quæ respicit contra Damascus* (Cant. VII, 4). *Nasus* Ecclesie sunt doctores sancti, qui noverunt redolentem catholicæ fidei doctrinam discutere; ab hæreticæ pravitate fetore. *Sicut turris Libani* sunt. Libanus mons est, et interpretatur *candidatio*. *Turris Libani* sunt doctores, quia defensio et refugium sunt fidelium. *Qui respicit contra Damascus*. Damascus interpretatur *potus sanguinis*, sanguis voluptates corporis designat; Damascus igitur mundum designat, quia sanguine, id est voluptatibus corporis, delectatur. Turris vero illa, id est, sancti doctores mundo contrarii sunt, et ideo **D** contra Damascus dicitur respicere. Sed redeamus ad propositum: *Si aliquis parvo naso, id est, parva discretionem fuerit, scilicet ut bene discernat in ministerio quid sit faciendum, vel quid non sit faciendum, et bene discernat 463* quo spiritu unumquodque agatur, sive bono sive maligno, non est dignus sacerdotio. Putabit quidam bona esse quæ mala sunt, si vera discretionem caruerit. De hac discretionem dicit Apostolus: *Alii datur discretio spirituum* (1 Cor. XII, 10). Sequitur: *Si grandi et torto naso fuerit, non offerat hostias Deo.* Grandem nasum habet qui in immoderatam discretionem evagatur, sicut quidam qui ultra modum singula persequuntur, quibus ait Apostolus: *Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem* (Rom. XII, 3); dum enim aliquis ultra modum arcana divina insectatur, incidit in errorem dum non potest adipisci intellectu quod visorabat, sed ut ait Dominus: *Si quid residuum fuerit igne comburetur*

(Exod. xii, 10), scilicet illud quod sciri non poterit Spiritui sancto tradatur. Si fracto pede vel manu fuerit, non offerat Deo hostias. Duobus pedibus dicitur fidelis viam Domini ambulare, dum quod docet ore, studet opere complere; haec autem pedem fractum qui vel praedicat tantum, et opere non complet; vel opere complet, sed aliis non praedat. Uterque autem a sacerdote removendus est, qui vel tacet veritatem aliis, vel cujus vita dissentit a dictis. Qui bene praedicant et male vivunt notat Dominus in Evangelio, cum dicit: *Dicunt et non faciunt* (Matth. xxiii, 3). Sacerdoti **464** autem qui praedicare cessat ita Dominus per Ezechielem minatur: *Fili hominis, speculatorem dedi te domus [al., domu] Israel; audies de meo ore verba mea, et annuntiabis eis ex me: Si dicente me ad impium: Morte morieris, non annuntiaveris ei ut avertatur a via sua impia et vivat; ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram, id est, animam ejus. Si autem annuntiaveris impio, et ille non fuerit conversus ab impietate sua, ipse quidem in iniquitate sua morietur, tu autem animam tuam liberasti* (Ezech. iii, 17, 19). Item significat manus quod pes, manus enim operari, pes ambulare designat; ambulare vero et operari in divina pagina idem est. Sequitur: *Si gibbosus fuerit, hostias Deo non offeret*. Gibbosus sacerdos est quem terrenae cupiditatis pondus deprimit, et tardius ad superna intendit; dum enim ad infima inhiat, incurvus gravitatem sollicitudinis quasi pondus sustinet. Quod vere dives inhians terrenis gibbosus est, hoc designavit Dominus in Evangelio, dum camelo qui gibbosus est divitem avarum comparavit, dicens: *Sicut camelus non potest transire per foramen acus, etc.*, (Matth. xix, 24; Marc. x, 25; Luc. xviii, 25). Quod omnes sacerdotes student avaritiae et a propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum (Jerem. vi, 13). Sequitur: *Si lippus fuerit, non offeret hostias Deo*. Lippus est qui quidem ingenium ad cognitionem veritatis **465** emittit, sed hoc vivendo carnaliter obscurat; sunt enim quidam qui bene studere possunt divinae paginae, et bene intelligerent si vellent, sed inen voluptatibus ingenium obscurant, et vivendo in sordibus lumen ingenii deturpant. *Albuginem habet in oculo*, qui cum sapiens sit, arrogantia sapientiae vel justitiae nebulam ante oculum ingenii ponit, et cum putat videre caecus est et insipiens, ascribendo sibi non Deo quod novit; vel, iste habet maculam in oculo qui intentus terrenae sapientiae non divinae, putat se sapientem esse cum sit insipiens, unde scriptum est: *Sapientia hujus mundi stultitia est apud Deum* (I Cor. iii, 19). *Jugem scabiem habet*, qui aliis criminalibus nec poenitet unde sedatus est. Omnes istos, fratres charissimi, ab officio sacerdotali jubet Dominus removeri, vos autem qui sacerdotii nomen habetis, cavete ne pro omnibus istis dignitate officii inventamini indigni.

SERMO IV.

AD SACERDOTES.

Labia sacerdotis custodiunt scientiam, et legem exquirunt ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum est (Mal. ii, 7). Audite, fratres charissimi, quantum thesaurum Dominus vobis commisit, et quanta dignitate nominis vos honoravit; thesaurum scientiae vobis tradidit, **466** et hominem angelum vocavit; ait itaque Malachias [ms. Salomon]: *Labia sacerdotis custodiunt scientiam*; sed quia propter eum solum non sibi commendatur, sed ut aliis diffundatur, sicut ipse ait: *Sapientia abscondita et thesaurus absconditus, quae utilitas in utrisque?* (Eccli. xx, 32.) Italo adjunxit: *Et legem exquirunt homines ex ore ejus*. Et dignum est ex officio ejus impositum ut alii ab eo verba Domini percipiant, quia angelus Domini exercituum est, id est, nuntius et missus Domini Sabaoth, id est exercituum,

et aliorum ordinum. Vos estis tantae dignitatis, quod in curia regis caelestis familiares estis, consilia ejus cognoscitis, unde dicit in Evangelio: *Jam non dicam vos servos, sed amicos, quia servus nescit quid faciat dominus ejus. Vos autem dixi amicos, quia quaecunque audivi a Patre meo nota feci vobis* (Joan. xv, 14). Vobis injungit praecepta sua ut aliis dicatis, et tanta etiam familiaritatis cum Deo estis, quod ex consortio ejus et participatione dii vocamini, unde per Psalmistam: *Ego dixi: Dii estis* (Psal. lxxxi, 6.); et ad Moysen ait: *De eo quod ad juramentum deducendus est, applica eum ad eos*, id est ad sacerdotes: sed quid valet honor iste, ista sublimitas, si eam virtutis in superliam? Sciat is hoc omnes, fratres mei, quia si superbiatis, ipsa exaltatio erit vobis ruina, sicut scriptum est: *Dejecisti **467** eos dum allevarentur* (Psal. lxxii, 18). Non dixit: *Dejecisti* postquam allevati sunt, sed *dum allevarentur*, et dum temporali honore sufflati foras videntur surgere, intus cadunt; hinc iterum dicit: *Deficientes ut funis deficiant* (Psal. lxxvii, 2). Funus quippe, ascendendo celsit, et se dilatando evanescit, sicut est sublimatus dum superbit, quia unde ostenditur ut altus sit, inde agitur ut non sit; et iterum: *Deus meus, pone illos ut rotam* (Psal. lxxxii, 14). Rota quippe ex posteriori parte atollitur et in altioribus cadit posteriora nobis sunt bona praesentis huius quae relinquimus; anteriora autem sunt aeterna et permanentia ad quae vocamur, Paulo attestante qui ait: *Quae retro oblitus, in ea quae sunt priora extendens me* (Philipp. iii, 13). Peccator vero in prosperitate praesentium gloriatur, ex posterioribus elevatur, in anterioribus, id est in caelestibus, corrui. Etiam alia sublimitas vobis a Deo concessa; permittit a vobis corpus Domini tractari, sanctificari, et de pane corpus suum vestra benedictione fieri. Magna dignitas! magna potentia! sed videte ne haec potestas vertatur vobis in damnationem, qui si indigne tractatis, si indigne corpus Domini accipitis, rei corporis et sanguinis Domini eritis; sicut ait Apostolus: *Quicumque manducaverit* (I Cor. ii, 27), etc. *Prolet autem seipsum*, etc. (ibid., 28). Probatum jubet accipere: *Mundamini **468** qui fertis vasa Domini* (Isa. lvi, 11). Itaque nulla luxuria, nulla immunditia sit in vobis. Legimus quod sacerdotes veteris legis quibus licitum erat habere uxores, in templo anno vicis suae habitare praecipitur, et ab uxoriibus abstinere, quia scriptum est: *Estote sancti, quia sanctus sum ego Dominus Deus vester* (Levit. xi, 44). Quanto magis igitur hi sacerdotes ex die Ascensionis suae servare debent pudicitiam qui sacerdotium sine successione habent, et assidue servant; et cum Apostolus dicat laicis: *Abstinetes vos ad tempus ut vacetis orationi* (I Cor. vii, 5), multo magis sacerdotum, quibus orandi et sacrificandi iuge officium est, debeat a luxuria juxta abstinere. Venit quaedam die David esuriens ad Achimelech sacerdotem, et ait: *Da mihi aliquid cibi*; at ille inquit: *Non habeo panes laicos ad manum, sed tantum sanctum panem*; dic mihi, Sicut mundi pueri tui a mulieribus? Sunt ab heri et nudius tertius, et fuerunt vasa puerorum sancta. Deit ergo ei sacerdos sanctificatum panem (I Reg., xxi 4 6). Si ergo sacerdos interrogavit utrum mundi erant a mulieribus in die al panem propositionis accipiendum, quid sacerdotes debent facere assidue propter corpus Domini accipiendum? Sed quia non vultis digne accipere, dicit Apostolus haec incommoda contingere: *Ideo inter vos sunt multi infirmi et imbecilles* (I Cor. xi, 30), etc. Itaque **469** mundo vase, mundo luteo corpus Domini tractare, ne de vilitate hospitii irascatur Dominus juste. De reliquiis etiam, fratres charissimi, providere vobis debetis, ut in maxima reverentia pignora sanctorum habeatis. Audite quid ait Gregorius, de

presumptione tractandi et videndi reliquias. In Romanis (ait) partibus et totius Occidentis omnino intolerabile est, atque sacrilegum, si sanctorum corpora tangere quisquam voluerit. Quod si presumpserit, certum est quod hæc temeritas impunita nullo modo remeabit [al., remanebit]. Namque ergo cum quidam circa beatissimum B. Pauli corpus meliorari voluit, quia necesse erat ut juxta sepulcrum illius alius effodi debuisset, præpositus loci illius ossa aliqua non quidem eidem sepulcro conjuncta reperit, quæ quoniam levare presumpsit atque in alio loco ponere, apparentibus quibusdam signis subita morte defunctus est. Præter hæc Pelagius præpositus dum similiter aliquid circa corpus B. Laurentii meliorare volebat, dum nescitur ubi sancti corpus esset, exquirunt, et subito sepulcrum illius ignorantibus [al., ignoranter] apertum est; et hi qui præsentis erant monachi, atque laborabant, et mansionarii qui corpus martyris viderunt, omnes infra decem dies defuncti sunt. (Gregorius, lib. III Reg., ep. 30.) Itaque, fratres, non temere sunt reliquias sanctorum accipiendæ, nec tractandæ. De poenitentibus similiter male agitis qui non peccata 470 hominum inquiritis, et inquisita non corrigitis, nec nobis ostenditis. Sed ego dico vobis in Spiritu Dei, ego liberabo animam meam, sed Deus de manu vestra requireret quia vos consentitis; dicit enim Ambrosius (64): « Assentire est non reprehendere, cum possis; » ait autem Apostolus: *Qui talia agunt digni sunt morte, non solum qui ea faciunt, sed qui consentiunt facientibus* (Rom. I, 32). Præterea non audeatis reprehendere quia eadem sæpius agitis, sicut ait Apostolus: *Qui alium doces, te ipsum non doces; qui prædicas non furandum, furaris: qui dicitis non mæchandam, mæcharis* (Rom. II, 21, 22).

Sed dicitis: Persecutionem patimur, bella toleramus, omnia perturbata videmus, non possumus gregem Domini custodire. Ecce mercenarii esse apparetis, qui veniente lupo fugitis. Audite quid admo-
net Dominus: *Nolite mirari si odii vos mundus* (I Joan. III, 13). *Si mundus vos odit, scitote quia priorum me odio habuit. Non est servus major domino suo; si me persecuti sunt et vos persequentur. Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret* (Joan. xv, 18-20). Quid ergo fratres exsequeremini [f. queremini]? Nonne estis membra Christi qui non venit ministrari, sed ministrare, et dare animam suam pro ovis suis? (Math. xx, 28; Joan. x, 11.) *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam. Gaudete et exultate quia merces vestra copiosa est in cælis* (Math. v, 10, 12). Nolite igitur de talibus omnino (ut ait Gregorius) 471 conturbari, quia qui post vos vixerit deteriora tempora videbunt, ita ut in comparatione sui temporis felices nos æstiment dies habuisse (65). Maxima corona est bonum esse inter malos. Audite quid Dominus ait ad Ezechielem: *Fili hominis, increduli ei subversores sunt tecum, et cum scorpionibus habitas* (Ezech. II, 6). Et Job ait: *Frater sui draconum et socius struthionum* (Job. xxx, 29); et Paulus: *In medio nationis præce et pererrare, inter quos lucetis, sicut luminaria in mundo* (Philipp. II, 15). Sed sunt quædam quæ oportet æquanimitèr tolerare, quædam vero quæ oportet mansuete corrigere, sicut Ecclesia ait in psalmo: *S: pro dorsum meum fabricaverunt peccatores* (Psal. cxxvii, 3), in dorso quippe onera portantur. Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores, quando eos quoque corrigere non possumus patienter portamus. Ego Abel esse non suspicor qui Cain non habuerit. Boni, si sine malis fuerint, perfecti esse non possunt, quia minime purgantur; hoc est malus bono, quod fornax auro; hinc dicitur: *Et major serviet minori* (Rom. ix, 13). Esau nunquam servivit Jacob, nisi per-

sequendo, sed dum persecutus est maxime servivit, quia majorem coronam donavit. Nol te itaque, fratres charissimi, persecutionibus terri, sed laborate, sudate ab hoc tumultu mundi animas miserorum eripere, convertendo quosdam ad vitam contemplativam, 472 quosdam ad activam. Imbiantini Jacob qui habuit duas uxores Rachel et Liam, sed prius Liam, deinde Rachel. Lia erat lippa, et Rachel formosa; de Lia multos, de Rachel paucos filios habuit. Iste servavit oves Laban, et concessit ei Laban pecora varia. Ille autem accipiebat virgas populeas, et decorticabat eas in parte, ita ut varice essent, et ponebat eas in canalibus ubi effundebatur aqua in conspectu pecorum, ut, cum conciperent, felus essent similes virgisi; itaque plura erant varia quam alba, vel nigra, et sic major erat multum pecorum Jacob quam Laban (Genes. xxx). Hæc historia expectat vos, et ostendit quid debetis facere: Laban diabolus, Jacob doctor quilibet Ecclesie, qui pascit oves quas pascebat diabolus. Dæ filia, dux vitæ: Rachel significat vitam contemplativam quæ pulchrior est, Lia, activam, quæ generat [add. plures] filios quam contemplativa. Jacob excorticabat virgas, id est, sententias divinas quibusdam subtrahendo.... [f. sensum] allegoria: aliis non. Qui semper laborat ut filios diaboli suos faciat. Sic, fratres charissimi, laborate in grege Domini, quosdam per vitam contemplativam generando, alios conjugatos per vitam actioni, ut, decore Laban, id est diabolo, ad terram 473 promissionis cum ovium magna multitudine reatistis, ubi Dominus noster Jesus Christus regnat cum angelis et sanctis, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO V.

AD SACERDOTES.

Qui descendunt mare in navibus facientes operationem in aquis multis; ipsi viderunt opera Domini et mirabilia ejus in profundo. Dixit, et stetit spiritus procellæ, et exaltati sunt fluctus ejus. Ascendunt usque ad cælos et descendunt usque ad abyssos, anima eorum in malis tabescit. Turbati sunt et moti sicut ebrius, et omnis sapientia eorum devorata est (Psal. cvi, 25-27). Conqueritur Dominus per David, fratres charissimi, de nobis sacerdotibus quibus gubernaculum Ecclesie suæ commisit, et opera et consilia sua revelavit, quoniam rævem suam male gubernamus, nec in die serenitatis, nec in die procellæ discreti sumus. Ait enim: *Sacerdotes qui descendunt ab altitudine contemplationis suæ ad mare, id est, ad pericula hujus mundi toleranda, positi in navibus, id est, in Ecclesiis regendis ordinati; qui enim curam regimini assumit populis Dei descendunt, et mare ingreditur, quia Ecclesia Dei multis fluctibus tribulationum circumvallatur; et quare descendant subjungit, facientes, id est, ad hoc 474 ut faciant operationem in aquis multis, id est in populis multis; unde Joannes: *Aquæ multæ, populi multi* (Apoc. xvii, 15). Operarii debent quia operarii vocantur, juxta illud: *Messis quidem multa, operarii vero pauci* (Math. ix, 37; Luc. x, 2). Operarii debent quia nomine increpationis vitia debent a mentibus hominum extirpare, et grana virtutum seminare; operarii debent in aquis multis, quia retribus præceptorum Domini homines de profundo hujus sæculi eripiendo piscari, unde Dominus Petrus et Andreæ: *Faciam vos fieri piscatores hominum* (Math. iv, 19); et ut possint et scient sapienter operarii revelavit eis Dominus Scripturas, ait enim: *Ipsi viderunt opera Domini. Ipsi viderunt in Scripturis opera Domini, quomodo omnia creavit, quomodo homines resimendo recreavit, et cætera innumera-bilia opera ejus, viderunt etiam mirabilia ejus, id est,**

(65) Ita fere Bernardus in epist. 25 ad Hugonem Rotom. archiep.

(64) Ambrosiaster, non Ambrosius in c. 1, a. l. Rom.

mysteria occulta Dei, sicut est sacramentum Dominici corporis et baptismatis, et cetera omnia sacramenta quæ doctoribus Ecclesiæ sunt revelata, cæteris de populo abscondita. Quæ mirabilia sunt in profundo, quia vix oculis cordis perceptibilia. Audistis, fratres charissimi, quomodo Deus gubernaculum navis suæ sacerdotibus commisit, et qua intentione, scilicet ut operentur in aquis multis; audistis etiam quomodo eos instruit, **475** dum eis sensum ad intelligendas Scripturas aperit. Intelligite ergo quomodo gubernant, quomodo in commisso officio se habeant. Permittit eos Dominus tentari procellis adversarii; et hoc est quod dicit, vel supponit: *Dixit, et stetit spiritus procellæ, et exaltati sunt fluctus ejus. Dixit Dominus, id est, voluit, et statim spiritus procellæ, id est, malignus spiritus qui omnem procellam in Ecclesia Dei commovet, stetit, id est, inhorruit contra rectores Ecclesiæ: et fluctus ejus, id est, diabolicæ tentationes exaltatæ sunt, id est, multiplicantur; tentat enim rectores Ecclesiæ, tum per prosperitatem, tum per adversitatem, tum per suam, tum per subjectorum. Rectores autem quomodo obstant: Ascendant usque ad cælos, et descendunt usque ad abyssos, et anima eorum in malis contabescit; per multam enim prosperitatem ascendant usque ad cælos, id est, in nimiam superbiam extolluntur, et per multam adversitatem descendunt usque ad abyssos, id est, usque ad desperationem deprimentur; et anima eorum in malis contabescit, quia conturbata ab omni bono deficit. Mercenarius enim et qui non est pastor, et cujus non sunt oves propriæ videt lupum venientem, et dimittit oves et fugit (Joan. x, 12), non pastor, sed mercenarius qui non pro amore intimo oves Dominicas, sed propter **476** temporales mercedes pascit. Mercenarius est qui locum pastoris tenet, sed lucra animarum non quærit, terrenis commodis inhiat, honore prælationis gaudet (S. Greg. homil. 14 in Evang.). Lupus rapit, et dispergit oves (Joan. x, 12) cum alium ad luxuriam trahit, alium in avaritiam accendit [ms. ascendit], alium in superbiam erigit, alium per iracundiam dividit. Stare in periculo non potest, quia non propter oves, sed propter lucrum ovibus præest, et ideo trepidant ne hoc quod diligunt amittant. Lupus rapit cum aliquis impotentes [ms. potentes], pauperes, viduas, pupillos opprimit. Pastor fugit non mutando locum, sed subtrahendo solatium; fugit quia injustitiam vidit et tacuit, et ideo inquit David: *Turbati sunt et moti sunt sicut ebrius, et omnis sapientia eorum devorata est. Turbati sunt quia ignorant quid faciendum sit, sicut qui in tempestate perturbatur et commovetur, erga subjectos pauperes, non divitiis obstando, sed pauperes increpando; et quia neque in prosperitate neque in adversitate rationabiliter se agunt, omnis sapientia eorum devorata est, et adhibita quia cassa et infructuosa. Sic nos describit Dominus per Psalmistam, non autem quid respondemus ad hæc? Sic enim ait Isaias: *Sicut populus, sic sacerdos; sicut servus, sic dominus; sicut ancilla, sic domina* (Isa. xxv, 2); et Michæas ait: *Perit sanctus de terra, et rectus in* **477** *hominibus non est; omnes insanguis insidiantur, vir fratrem suum venatur ad mortem* (Mich. vii, 2); miseriore sumus cæteris hominibus, quia et perimus, et alios perire facimus. Ait enim Moyses in Levitico: *Si sacerdos qui est unctus peccaverit, delinquere faciet populum, quis enim facere pertimescit quod suum correctorem facere prospicit; propterea Dominus, cum appropinquasset Jerusalem, et videns civitatem super eam flectet* (Luc. xix, 41), intravit postea in templum, et eiecit ementes et vendentes (Ibid., 45), per hoc ostendens esse maximam causam destructionis civitatis; et quia sumus ruina populi, ait nobis Dominus per Zachariam: *Super pastores iratus est furor meus* (Zach. x, 3). Duobus inodis est sacerdos ruina populi: male vivendo, et iudicrete regendo. Iudicrete regit, dum vel immo-**

deratam pœnitentiam negligenda parit. De immoderata pœnitentia increpat eos Dominus dicens: *Alligant onera gravia et importabilia, et humeris hominum imponunt, digito autem nolunt ea movere* (Matth. xxiii, 4), id est, minimum etiam illorum quæ jubent nequeunt observare, propterea ait Apostolus: *Si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto* (Gal. vi, 1), etc. De minima autem pœnitentia ait Augustinus: « Si aliquis peccaverit in Deum, nos in Dei injuria benigni et misericordes sumus, et Dei offensam quasi injuriam sit potestate ejus velle et **478** ejus nosse impune absque congruenti pœnitentiæ vindicta donamus, cum tamen quod in nobis commissum est, nec saltem verbum contumeliosum sine vindicta possimus, juxta constitutionem sanctorum Patrum, secundum auctoritatem canonicam vindicemus. » Nolite ergo, fratres, esse indiscreti, ne vobis dicatur: *Vos estis cæci duces cæcorum, et ideo si cæcus cæcum ducat, nonne ambo in foveam cadunt?* (Matth. xv, 14.) Ut autem discretionem haberetis, in clavibus Petri vobis præfiguratum est et insinuatum, cum enim Dominus dedit claves regni cælorum Petro, in Petro omnibus vobis dedit. Claves regni duæ sunt: potestas et discretio, ut ligemus et solvamus; sed dignus digne ligatur et excommunicatur, qui sæpius admonetur nec corrigitur, unde Dominus ait: *Si neque te neque Ecclesiam audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus* (Matth. xviii, 17). Digne absolvitur qui digna satisfactione humiliatur. Nec solum subjectis indiscreti estis, sed et in alienis; accipitis enim alterius parochianos, super quos non est data vobis potestas, et de quibus non est vobis judicium, unde Apostolus: *Tu quis es qui judicas alienum servum? suo domino stat, aut cadit* (Rom. xiv, 4). Si autem videris eum errantem, fac quod Moyses præcipit: *Si videris bovem fratris tui aut ovem errantem, non præteribis, sed reduces fratri tuo* (Deut. xxii, 1); debes enim **479** parochianum alienum pastorem suum devitament dulciter admonere, et pastori suo reconciliare. Si potestatem usurpaveris timor est ne maledictionem, quam Moyses dixit, incurras: *Maledicis qui transierit terminos proximi sui* (Deut. xxvii, 17), et alibi: *Non assumes et transferes terminos proximi tui quos fixerunt priores in possessione tua* (Deut. xix, 14); hoc enim præcipit Dionysius papa (Dionysius Episc. ii, Severo episc.): « Ecclesias singulas singulis presbyteris dedimus, et unicuique jus proprium statuumus, ita videlicet, ut nullus alterius parochiæ terminos aut jus invadat, sed unusquisque suis terminis sit contentus. » Quare, fratres charissimi, tanta præsumptio est timenda, quoniam multa mala in [f. inde] oriuntur; suscipiuntur enim multæ excommunicatæ pro ignorantiam; sunt et per hoc illicitæ copulationes conjugales: cum enim rapta vel alterius sponsam, vel prohibitam non possunt improbi ducere in parochia sua, fugiunt in aliam, et manu extranei sacerdotis illicite benedicuntur; vos autem pro terreno lucro libenter eos recipitis, et quæritis quæ vestra sunt, non quæ Jesu Christi (Philip. ii, 21). Multi etiam suspensi et degradati ad officio diabolica investigatione agere officium divinum præsumunt, et contra voluntatem Domini a vicariis ejus prohibiti ministrare volunt. Qui hoc faciunt Domino resistunt, et similes Chore, Dathan et Abiron, qui **480** steterant contra Moysen et Aaron, et volebant per invasionem prætere populo Dei, quos vivos terra transglutivit cum tabernaculis suis et substantia, descendentes vivi in infernum (Num. xvi, 32). Graviter ulciscitur Deus in eos qui resistunt vicario suo; unde in veteri lege peccatum illud morte puniebatur, ait enim Moyses: *Qui autem superbierit nolens obedire sacerdoti qui eo tempore ministrat Domino, moriatur homo ille* (Deut. xvii, 12). In Toletano vero concilio excommunicari præcipiuntur, et si noluerint corrigi, excommunicari

(*Tol. v, c. 5*). De incuria vero et negligentia officii vestri multoties admonui vos ut lectioni vacaretis, et quid facitis [*f. facere*], quid predicare debetis addisceretis. In Aureliano concilio de illis dicitur: « Sacerdotes qui non sapient adimplere ministerium suum, nec discere juxta præcepta suorum episcoporum pro viribus satagunt, vel contemptores canonum existunt, ab officio proprio submovendi sunt, quousque emendata hæc pleniter habeant; » ignorantia enim Scripturarum errant et errare populum Dei faciunt, et maledictionem, quam dixit Moyses, incurruunt; ait enim: *Maledictus qui errare facit cæcum in itinere (Deut. xxvii, 18)*. De diminutione etiam titulorum vestrorum sæpius præcepimus ne aliquis minueret vel minui permitteret; super hujusmodi culpa talis invenitur in canonicis sententia: **481** « Quicumque presbyter de jure tituli sui quolibet modo aurum, argentum, gemmas, vestes, vel aliqua alia mobilia ad ornamenta divina data in perpetuum alienare tentaverit, alienator et venditor honoris sui amissione mulctetur. » Quid dicere vobis per singula: in multis oportet vos vigilare, quia estis oculus Ecclesiæ: admonere populum Dei ut a vitii abstineant, publice peccatores arguere, ad poenitentiam invitare, poenitentem in spiritu tenitatis tractare, omnes etiam qui, non confirmati, ut ad confirmationem veniant submonere, quia aliter non sunt perfecti adhuc; baptismus enim datus est ad remissionem peccatorum, in populos manus, ad dationem virtutum. Deus autem, cujus vicarii estis, qui dedit vobis iudicium quod faceretis in mundo confirmari in cælis, ipse vos regat et confirmet in officio commissio, ut gregem commissum vel subditum offerre possitis venienti Christo. Qui vivit et regnat per omnia, etc.

SERMO VI.

DE SACERDOTE.

Fecit Deus duo magna luminaria, luminare majus ut præset diei, luminare minus ut præset nocti, et stellas, et posuit eas in firmamento cæli ut incerent super terram et præset diei ac nocti, et dividerent lucem et tenebras. Dixit etiam Dominus: Prolucent aquæ 482 reptile animæ viventes et volatile super terram sub firmamento cæli (Gen. i, 16-20). Sic voluit Deus, fratres charissimi, facere creaturas mundi, ut initio creatoris aliquid nobis significet mysterii. Videamus quid in luminariis, quid in die et nocte, quid in firmamento, quid in terra nobis præfiguratum est, et imitemur si quid in eis nobis imitandum est; ad nos enim, fratres, pertinet hæc figura, quia nos sumus illa firmamenti luminaria. Quid firmamentum, nisi Scriptura super quam firmata est Ecclesia? Quid luminaria firmamenti, nisi pastores Ecclesiæ qui eam illuminant exponendo aliis? Cum Evangelium exponitis, quid aliud facitis, nisi firmamentum cæli, id est, Scripturam dilucidatis? Et duo sunt luminaria, id est, majus et minus, videlicet sapientiores et minus sapientes; dies iterum significat sapientes, et nox insipientes. Præset majus lumen diei, quia sapientiores doctores magis capaces instruant. Quid Augustinus, nisi sol in Ecclesia? quibus loquitur, nisi sapientibus? Vos autem, sacerdotes minus scientes, minus lumen estis, vos præsetis nocti, quia laicis præsetis qui ignari sunt Scripturæ, et in tenebris ignorantie versantur, sicut quodcumque lumen estis, lumen estis tamen. *Vos estis lux mundi (Matth. v, 14); vos in medio nationis prave 483 et perverse luceatis quasi luminaria (Philip. ii, 15)*. Cæteri clerici qui prælationes super populum Dei non habent stellæ dicuntur, qui quamvis non possint doctrina, tamen et opere lucent super terram, id est, super Ecclesiam. *Luminaria diridunt lucem ac tenebras, quia capacitatem singulorum prædicatores discernunt, ut carnalibus humilia, spiritualibus profunda prædicent. Sequitur: Dixit etiam Deus: Producant aquæ reptile animæ*

viventis et volatile super terram sub firmamento cæli. Cum pastores Ecclesiæ præfigurasset, sequenti die officiorum suorum demonstravit [*Hic. f. add. debitum*]. creavit enim pisces et aves de aquis; per aquas baptismus intelligitur; pisces et aves, duo genera fidelium baptismate reparatorum designantur; alii enim sunt amantes secularia, et lata hujus mundi itinera sectantes, qui pisces dicuntur, de quibus David: *Volucres cæli et pisces maris, qui perambulant semitas maris (Psal. viii, 8)*. Mare est mundus, semitæ maris sunt lata itinera hujus mundi; alii sunt volucres, id est, ad cælestia volantes pennis virtutum. De utroque genere hominum inveniuntur in sacramentis baptismatis regenerati, unde pisces et aves sunt de aquis creati. Vobis, fratres, regenerationis officium commissum est, vos filios Deo generatis. In hac generatione Spiritus sanctus Pater est, et aqua mater; **484** unde ait Nicodemo Dominus: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei (Joan. iii, 5)*. Prima generatio ex carnali patre carnales facit, secunda ex Spiritu spirituales reddit, unde ait Nicodemo: *Quod natum est ex carne caro est: quod natum est ex spiritu spiritus est (Ibid. 6)*, id est, ex carne carnales, et ex spiritu sunt spirituales. Sicut nascuntur carnaliter homines ut intrent in mundum, sic nascuntur spiritualiter ut intrent in cælum; unde ait: quia aliter non potest introire in regnum Dei. Vos autem estis ministri hujus introitus, vos facitis filios diaboli filios Dei. Ecco porta cæli vobis tradita est, cum aqua baptismatis vobis commissa est; sed cavete ne sitis similes aquæ baptismatis; aqua abluit peccata, et postea descendit in loca fetida. Prævas sacerdos similiter homines per officium salvat, per pravitatem meruit ut in infernum corruat.

Præterea vobis, fratres, claves regni cælorum tradite sunt; vobis enim dicitur, dum apostolis dicitur: *Quicumque ligaveritis super terram erunt ligati et in cælo, et quæ solveritis super terram erunt soluta et in cælo (Matth. xviii, 18)*. Duæ sunt claves, altera claudendi, altera aperiendi; potestas enim ligandi est una clavis, et altera potestas solvendi. Una poenitentibus aperit, altera obstinatis auditum tollit. Sed timendum est ne vos qui **485** janitores estis cæli, cum alios intromiseritis, vos ipsi intrare non possitis; non est officium ex merito, nec meritum ex officio. Multi intrant qui non habent claves, et multi habent claves qui non intrant. Proh dolor! oves intrant, et pastores ejectionum. Dominus autem cum videntes et cientes eiecisset de templo, accesserunt ad eum cæci et claudi, et sanavit eos (*Matth. xxi*). Quia indignos sacerdotes de domo sua eiecisset, cæcos vero in scientia et claudos in operatione, id est, peccatores plerosque Dei legis ignaros accedentes per poenitentiam in templo recipit et sanat, dum plerumque laicis simplicibus interia inspiratione convertit, et sapientes liberatos excæcari permittit. Et cum deberent esse oculi columbarum, efficiuntur oculi corvorum. Dicit Christus Ecclesiæ in Cantu: *Oculi tui columbarum (Cant. iv, 1)*. Qui sunt oculi Ecclesiæ, nisi pastores? Oculi sunt qui providere inferioribus debent, columbæ comparantur, quia simplices et innocentes debent esse. Hi sunt illi de quibus dictum est: *Qui sunt isti qui ut hubes volant, et quasi columbæ ad fenestras suas? (Isa. lx, 8)* Vos enim hubes estis, qui alios complere debetis; vos volare debetis ad cælestia, ut viam ostendatis exemplo quam prædicatis verbo; et quamvis in alto sitis, quasi columbæ speculati, ne **486** accipiter veniat, debetis. Fenestras vero sunt Scripturæ per quas Deum videtis, per quas oculis providetis. Vos estis lux, et oculus, et sal. Lux, ut luceatis, unde: *Lucaat lux vestra coram hominibus (Matth. v, 16)*. Oculus, ut provideatis, unde ad Ezechielem dictum est: *Speculatorem dedi te domui Israel (Ezech. iii, 17)*. Sal, ut condiciatis prædicationem

vestram, ut vermes peccatorum exstinguatis. Hæc tria vobis necessaria sunt, lux bonæ operationis, oculus bonæ discretionis, sal prædicationis et correptionis. De illis qui bene prædicant et male faciunt ait Dominus: *Quæ dicunt facite, sed tamen opera eorum nolite facere; dicunt enim et non faciunt* (Matth. xxiii, 5), isti sunt etenim lux. Sunt alii qui oculo discretionis carent, qui non discernunt peccata et poenitentias, qui ligatione, qui absolutione digni habeantur, de quibus Dominus per Ezechielem: *Sacerdotes mei contempserunt legem meam, et polluerunt sanctuaria mea; inter sanctum et profanum non habuerunt distantiam, et inter pollutum et mundum non intellexerunt* (Ezech. xxii, 26). Sunt iterum alii qui nesciunt prædicare, de quibus dictum est: *Canes muti non valentes, vel nescientes latrare*, (Isa. lvi, 10). Si oculum discretionis non habet, indigne solvit et ligat. Si non est sal, canis est circa gregem Domini, sed lupum latratu prædicationis non fugat. Si **487** non est lux, alios introducit, sed non intrat. Hæc ergo ita, fratres, vobis simul necessaria sunt; si unum eorum deest, gregem Domini periculose

A servatis, quia si non estis lux, cum periculo corpus Domini tractatis, et officio vestro indigni estis. Si oculo discretionis caretis, tunc *cæcus cæcum ducet, et ambo in foveam cadent* (Matth. xv, 14). Si saltem prædicationis non habetis, tunc jejunos populus Domini erit et deficiet in via, quod valde vobis periculosum est, cum Dominus dicat: *Nolo eos dimittere jejunos ne deficiant in via* (ibid., v. 32). Considerato ergo onus vestrum, clamat vobis propheta Osee: *Audite hoc, sacerdotes, et attendite, domus Israel, quia vobis iudicium est* (Ose. v, 1); et unde iudicium expectent, supponit: *Quoniam laqueus facti estis Sion, et rete expansum* (ibid.); quasi diceret: Vos qui alios expedire debetis, malo exemplo vestro alios illaqueatis. Pensate igitur quid estis? videtis ad quod ministerium in domo Dei ordinati estis. Vobis tradidit Deus pecuniam suam dum redeat, dicens: *Negotiamini dum venio* (Luc. xix, 13). Deus autem qui dixit: *Ego sum pastor bonus* (Joan. x, 11), pastores suos et greges suos conservet, ut eos in cœlestem Jerusalem, ubi pax, et gaudium, et vita, perducatur. Qui vivit et regnat, etc.

DE EXPOSITIONE BAPTISMATIS ET EUCHARISTIÆ.

Ex eodem ms. codice Bigotiano.) **488** Sciendum est denique quod Augustinus, Ambrosius, Gregorius, Isidorus, Hilarius, Maximianus, Innocentius, Gelasius firmiter credunt et diffiniunt quod baptisma, et eucharistia, et chrisma nec per bonos sacerdotes augentur, nec per malos minuantur. Beatus vero Hieronymus sacerdotes ad sanctam et mundam vitam provocans, eadem fide, licet aliis verbis, ut quibusdam videtur, in Expositione duodecim prophetarum dicit quod vita eucharistiam et non verba faciunt; quod cum maxima concordia cæterorum sanctorum Patrum accipiendum et pie resolvendum est. Deus enim omnipotens per fidem et solemnita verba sacerdotis, licet peccator sit, substantiam panis et vini vertit in veram substantiam carnis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi. Sed si sacer-

dos mundus, et castus et pius est, in hoc facit eucharistiam ut per vitam bonam et orationes suas prosit in salutem ipsam eucharistiam efficiant et accipienti, quæ per se plena et perfecta est, id est, ex Deo omnipotente; id est, et verbis, et fide sacerdotis, et fide astantium corpus et sanguis Domini nostri Jesu Christi est; sacramentum enim Dominicum per se sanctum et verum est solemnibus verbis et fide, sicut dictum est. Sed si sacerdos bonis operibus exsequitur quod credit et tractat, facit eucharistiam sibi et accipientibus prodesse in salutem. Accedit enim verbum divinum, et facit sacramentum (August., tract 80 in Joan.), facit (inquam) id est, obtinet apud Deum vita bona, vita conficiuntur ut eis accipientibus prosit.

APPENDIX AD ACTA VETERA.

SYNODALES CONSTITUTIONES

Per reverendum in Christo Patrem, et D. dominum Ludovicum de Canossa, Dei et sanctæ sedis apostolicæ gratia Bajocensem episcopum, editæ et publicatæ in ejus synodo œstivali Bajocis solemniter celebrata anno Domini millesimo quingentesimo decimo octavo, die 13 mensis Aprilis post Pascha.

Quæ anno Domini millesimo quingentesimo decimo quinto, mensis vero Aprilis die decima septima, per bonæ memoriæ prædecessorem nostrum immediatum in œstivali synodo promulgata fuerunt statuta tenoris sequentis.

I. Prædecessorum nostrorum vestigiis inhærendo statuimus et ordinamus quatenus viri ecclesiastici nostræ Bajocensis diocesis, sub poena emendæ arbitrariæ, cum habitibus decentibus, nimia longitudo vel brevitate minime notatis, sed honestis et suo statui congruis et decentibus, tam in ecclesiis quam extra, uti habeant, debita tonsura muniti, comam nullatenus nutriendas, sed auribus patentibus incedant.

II. Item quod sæcularibus negotiis contra statum ecclesiasticum nullo modo se immisceant; nec quovis modo mercantias publice faciant causa lucri emendo vel vendendo, nec conductores seu locato-

res, arrendatores, seu affirmatores terrarum maxime laicis spectantium aut ipsorum in suis dominiis et curiis sæcularibus procuratores existant, seu receptores, et maxime beneficiati, et qui habent curam animarum. Quibus præcipimus residentiam facere in locis suorum beneficiorum, ut infra dicitur. Nec in diebus aut subsidiis regis rotulos dictando, scribendo, receptas faciendo, seu alias quovis modo se introumittere audeant.

III. Item, quod mulieres, de quibus aliqua possit oriri suspicio, cum scandalo in suis mansionibus non teneant, nec filios forsan ex illicito coitu procreatos in ecclesiis vel officiis divinis sibi ministrare permittant.

IV. Insuper caveant sub poena arbitraria ne quovis modo insolentiam aut tumultum, seu scandalum facere audeant in servitiis defunctorum; nec ad illa se ingerant, aut compareant causa celebrandi missas